

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 38/2010 vp

Hallituksen esitys työeläkelakien yrittäjän määritelmää koskeviksi säännöksiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä syyskuuta 2010 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen työeläkelakien yrittäjän määritelmää koskeviksi säännöksiksi (HE 135/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Maritta Hirvi, sosiaali- ja terveysministeriö

- kehityspäällikkö Maijaliisa Takanen, Eläketurvakeskus
- asiantuntija Johan Åström, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- lakimies Heli Puura, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- johtaja Rauno Vanhanen, Suomen Yrittäjät
- lakimies Maire Lumiaho, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.

Lisäksi Akava ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry sekä Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry ovat antaneet yhteisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yrittäjän eläkelakia, maatalousyrittäjän eläkelakia, työntekijän eläkelakia ja merimieseläkelakia. Yrittäjän eläkelain ja maatalousyrittäjän eläkelain yrittäjän määritelmää muutettaisiin. Yrittäjänä pidettäisiin myös sellaista osakeyhtiössä johtavassa asemassa työskentelevää osakasta, joka omistaa yksin yli 30 prosenttia yhtiön osakkeista tai jolla on yksin yli 30 prosenttia yhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Yrittäjänä pidettäisiin myös muussa yhteisössä johtavassa asemassa työskentelevää henkilöä, jos hänellä yksin on edellä tarkoitettua vastaava määräämisvalta yhteisössä. Näitä yrittäjämääritelmän laajennuksia vastaavasti rajoitettaisiin työntekijän eläkelain ja merimieseläkelain mukaista määri-

telmää työntekijään rinnastettavasta henkilöstä. Jatkossa ei enää sellaista johtavassa asemassa työskentelevää osakeyhtiön osakasta, joka omistaa yksin yli 30 prosenttia yhtiön osakkeista tai jolla on yksin tätä vastaava määräämisvalta yhtiössä, rinnastettaisi työntekijään. Vastaava rajoitus tehtäisiin myös muussa yhteisössä johtavassa asemassa työskentelevän henkilön rinnastamisessa työntekijään.

Esityksessä ehdotetaan tehtäviksi myös eräitä, lähinnä teknisluonteisia tarkistuksia edellä mainittuihin lakeihin.

Ehdotetut lait liittyvät valtion vuoden 2011 talousarvioesitykseen ja ovat tarkoitettut käsiteltäviksi sen yhteydessä.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan vuoden 2011 alusta. Laeissa on siirtymäsäännöksiä koskien lakien voimaan tullessa työntekijän eläkelain tai merimieseläkelain mukaisesti työnte-

kijään rinnastettuna henkilönä vakuutetun henkilön siirtymistä yrittäjän eläkelain tai maatalousyrittäjän eläkelain soveltamisalan piiriin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yrittäjämääritelmään esitetyn muutoksen tavoitteena on saattaa yrittäjien ja maatalousyrittäjien lakisääteisen eläketurvan ja muunkin yrittäjiä koskevan lakisääteisen sosiaaliturvan piiriin henkilöt, jotka työskentelevät yrityksessä johtavassa asemassa ja omistavat vähintään 30 prosenttia yhtiön osakkeista tai joilla yksin on 30 prosenttia yhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Tähän asti heidät on rinnastettu työntekijään ja heidät on vakuutettu yrityksen työntekijöinä. Yrittäjänä on pidetty sellaista johtavassa asemassa olevaa henkilöä, joka yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa omistaa yli 50 prosenttia osakepääomasta. Uudistuksen johdosta yrityksessä johtavassa asemassa työskentelevät osaomistajat tulisivat nyt vakuutetuiksi tosiasiallista tilannettaan vastaavalla tavalla eli yrittäjinä ja he olisivat näin yhdenvertaisessa asemassa muihin yrittäjiin nähden.

Työntekijän eläkelain piiristä yrittäjän eläkelain piiriin siirtyvien sosiaaliturvaan ei muutoksella olisi juurikaan vaikutusta, koska he ovat olleet lakisääteisen vakuuttamisen piirissä ja heidän etuutensa sekä maksunsa ovat paljolti yhdenmukaisia. Yrittäjästatus velvoittaa heidät kuitenkin itse huolehtimaan eläkemaksustaan. Sen sijaan he vapautuvat työttömyysvakuutusmaksusta. Maatalousyrittäjille siirtyminen TYEL:stä MYEL:n piiriin ei myöskään aiheuta muutoksia etuuksiin. Sen sijaan heillä on MYEL-vakuutus ehtona esimerkiksi lomituspalvelujen saantiin. Esityksessä on arvioitu, että työntekijän asemasta yrittäjiksi muuttuu kaikkiaan noin 10 000 henkilöä.

Esityksen toinen keskeinen tavoite on saada yrittäjien lakisääteinen vakuuttaminen nykyistä kattavammaksi. Esityksen johdosta ne yrittäjät, jotka ovat edellä kuvatussa asemassa yhtiössä,

mutta jotka ovat nostaneet yrityksestä palkan sijasta osinkoja tai voitto-osuuksia, tulevat nyt pakollisen eläkevakuuttamisen piiriin. YEL:n piiriin tulee arviolta 8 000 ja MYEL:n piiriin arviolta 400 uutta vakuutettua. Samalla eläkevakuuttaminen laajentaa myös heidän muuta sosiaaliturvaansa. Valiokunta pitää vakuuttamisvelvoitteen laajennusta johdonmukaisena sen periaatteen kanssa, että kaiken työnteon pitää kerryttää eläketurvaa ja pääomatulo näissä tilanteissa perustuu yrityksessä tehtyyn työpanokseen.

Valiokunta korostaa, että yrittäjän tulisi lain mukaan vakuuttaa itsensä työtulosta, joka vastaisi yrittäjätoimintaan palkatulle, vastaavan ammattitaidon omaavalle henkilölle maksettavaa palkkaa. Kun henkilö uudistuksen myötä siirtyy YEL- tai MYEL-vakuutuksen piiriin, hän voi itse määritellä palkan, josta hän itsensä vakuuttaa. Tämä on uudistuksessa merkittävä muutos lakiehdotuksessa tarkoitettujen henkilöiden nykytilanteeseen. Lähtökohtana tulisi olla, että työtulot vahvistetaan aiempien tulojen mukaisesti. Muutoin sosiaaliturva siirrossa heikkenee. Valiokunta pitää tärkeänä, että vakuuttaminen tapahtuu yrittäjän tosiasiallista tulotasoa vastaavasti myös niissä tilanteissa, joissa yrittäjä on nostonut vain pääomatuloja yrityksestä.

Uudistus tuo aluksi säästöjä valtiolle, kun yrittäjä- ja maatalousyrittäjäeläkkeiden maksutulo kasvaa ja siten valtion osuus eläkemenosta pienenee. Myöhemmin uudistus aiheuttaa valtiolle lisämenoja, koska valtio rahoittaa yrittäjäeläkkeistä vuositasolla 5—20 prosenttia ja maatalousyrittäjien eläkkeistä yli 80 prosenttia.

Valiokunta pitää tärkeänä, että eläkelakien soveltamisen muutoksesta tiedotetaan ja vakuutettuja ohjataan siirtymäajan kuluessa järjestä-

mään vakuutuksensa nyt hyväksyttävien säännösten mukaisesti.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina.

Helsingissä 26 päivänä marraskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Inkeri Kerola /kesk	Markku Pakkanen /kesk
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Päivi Räsänen /kd
jäs.	Risto Autio /kesk (osittain)	Paula Sihto /kesk
	Maria Guzenina-Richardson /sd	Seppo Särkiniemi /kesk
	Arja Karhuvaara /kok	Satu Taiveaho /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Lenita Toivakka /kok
	Marjaana Koskinen /sd	Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.